

О. В. Баб'як,
к. м. н., доцент, доцент кафедри медико-профілактичних дисциплін
та лабораторної діагностики, Комунальний заклад вищої освіти
"Рівненська медична академія" Рівненської обласної ради
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1934-0075>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.22.298

СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕАБІЛІТАЦІЄЮ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ВЕТЕРАНІВ НА ПРИКЛАДІ США

O. Babiak,
PhD in Medical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Medical and Preventive Disciplines
and Laboratory Diagnostics, Communal institution of higher education "Rivne Medical Academy" Rivne Regional Council

SYSTEM OF STATE REGULATION OF REHABILITATION OF MILITARY PERSONNEL AND VETERANS ON THE EXAMPLE OF THE UNITED STATES

В статті визначено, що сьогодні важливо не тільки відновити рухові функції пацієнтів і забезпечити їх психічне здоров'я, але й повернути їх здоров'я до рівня, який дозволить їм працювати з максимальною продуктивністю протягом багатьох років.

Міністерство у справах ветеранів США є головним органом, відповідальним за військову реабілітацію у співпраці з іншими адміністративними структурами. Важливим органом в сфері реабілітації в США є військова система охорони здоров'я (MHS) — це внутрішня система охорони здоров'я Міністерства оборони Сполучених Штатів.

Доведено, що існує широкий спектр державних органів та інституцій, що є регуляторами реабілітаційної діяльності військовослужбовців в США. В статті проаналізовано наступні основні законодавчі акти та програми в сфері реабілітації військовослужбовців США. Представлено також програми спортивної реабілітації, програма дистанційної медичної допомоги, програма боротьби із зловживання наркотичними речовинами та окремі форми співпраці з неприбутковими організаціями.

It has been determined that the situation in the healthcare sector and military operations in Ukraine have made the provision of rehabilitation services to citizens an urgent necessity. Today, it is important not only to restore patients' motor functions and ensure their mental health, but also to restore their health to a level that will allow them to work at maximum productivity for many years to come.

The US Department of Veterans Affairs is the main body responsible for military rehabilitation in cooperation with other administrative structures. The main components of this body are the Veterans Health Administration, responsible for medical and physical rehabilitation, the Veterans Benefits Administration, responsible for vocational rehabilitation and employment support, and the National Resource Directory, which, together with the Department of Defense, provides veterans with information on rehabilitation resources and opportunities.

An important body in the field of rehabilitation in the United States is the Military Health System (MHS), which is the internal health care system of the United States Department of Defense. This program provides medical care to active duty military personnel, reservists, veterans, and military families in the United States.

There is a wide range of government agencies and institutions that regulate rehabilitation activities for military personnel in the United States. These include the Suicide Prevention Service (DSPO) VA — homeless veterans, the Department of Veterans Affairs' National Center for PTSD, the Federal Trade Commission, the Bureau of Business Improvement, the American Red Cross, TRICARE, milConnect, and the Defense Financial Accounting Service (DFAS). The article presents the functions of these institutions and agencies in the field of providing various types of rehabilitation services.

The article analyzes the following key legislative acts and programs in the field of rehabilitation of US military personnel. It is determined that the Armed Forces Rehabilitation Program (ARCP) is the main program for military personnel who require ongoing medical care and treatment during active service.

Sports rehabilitation programs, a remote medical assistance program, a program to combat drug abuse, and specific forms of cooperation with non-profit organizations are also presented.

Ключові слова: система, державне, регулювання, реабілітація, військовослужбовці, ветерани, програми, США.

Key words: system, state, regulation, rehabilitation, military personnel, veterans, programs, USA.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Військові дії на території України актуалізували питання надання послуг реабілітації громадянам країни. Якщо раніше основним контингентом санаторно-курортних закладів та реабілітаційних центрів були громадяни у віці 55—70 років, то на теперішній час цей вік значно знизився. Зниження віку одночасно зумовило і нові завдання, що стоять перед державною системою реабілітації. На сьогодні є доцільним не тільки повернути хворого до рухової активності та забезпечити йому ментальне здоров'я, але й довести його стан здоров'я до такого рівня, щоб він міг повноцінно працювати ще велику кількість років. Офіційні джерела в Україні інформують, що "У зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації в Україні постійно зростає кількість осіб з інвалідністю, насамперед осіб зі складними порушеннями функціонування (множинними ампутаціями кінцівок, спинальними травмами, черепно-мозковими травмами). Для відновлення функціонування та ефективної реабілітації такі особи потребують допоміжних засобів реабілітації (далі — засоби реабілітації). Держава безоплатно забезпечує таких осіб засобами реабілітації через Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю.... При цьому значна частина осіб, які мають право на забезпечення засобами реабілітації, не звертається за ними" [1]. Недостатня інформованість військовослужбовців, пенсіонерів та ветеранів вказує на доцільність вдосконалення системи державного управління реабілітацією таких осіб. Прикладом державної системи управління реабілітацією військовослужбовців може бути система реабілітації, що функціонує у США.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Сучасні науковці в сфері державного управління приділяють велику увагу питанням вдосконалення системи державного управління охороною здоров'я в період воєнного стану та, зокрема, управлінню процесами реабілітації бійців Збройних Сил України. Так, Сазонцев І.Л., Гессен А.Є., Яковлева-Мельник Н.Г. проаналізували рівні корпоративної соціальної відповідальності вітчизняних корпорацій під час військових дій та

оцінили внесок вітчизняного бізнесу у військову економіку та розвиток соціальної сфери [2], Бурачик А.І. досліджував вдосконалення системи державного регулювання медичної допомоги учасникам бойових дій в контекст військово-медичної доктрини України [3, 4], Вівсяник О.М. та Сазонцев І.Л. дослідили процеси забезпечення національної безпеки на основі співпраці з НАТО та нові форми підготовки військових медиків [5], Ханіна О.І. проводила дослідження регулювання державою сфери медичного волонтерства в умовах воєнного стану [6, 7], Сазонцев О.М. разом зі співавторами дослідила процеси фінансування безбар'єрності та ініціативи органів влади в сфері інклюзії, а також проаналізувала міжнародний досвід фінансування створення безбар'єрного середовища на основі світового досвіду [8]. Автором статті також досліджувалися проблеми державного управління реабілітацією в умовах воєнного стану та особливості надання реабілітаційних послуг особам з інвалідністю [9, 10], однак масштаб проблеми, що постала перед країною, динаміка бойових дій, соціально-економічні аспекти життя в умовах воєнного стану потребують подальшого дослідження цієї проблеми.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження системи державного регулювання реабілітацією військовослужбовців на прикладі США. Така система розглядається автором як складова діяльності державних органів управління та відомих неурядових організацій, зокрема, таких як "Червоний Хрест". Крім того, дослідження містить в собі короткий огляд становлення законодавчої та нормативної бази США, що регулює взаємовідносини в системі реабілітації військовослужбовців.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Міністерство у справах ветеранів США (VA) є головним органом, відповідальним за військову реабілітацію у співпраці з іншими адміністративними структурами. Основними складовими цього агентства є Управління охорони здоров'я ветеранів (VHA), відповідальне за медичну та фізичну реабілітацію, Управлі-

Таблиця 1. Державні та неурядові інституції США, що опікуються питаннями реабілітації військовослужбовців та ветеранів у співпраці з Міністерством оборони

Назва	Сфера діяльності
Служба запобігання самогубствам (DSPO)	Міністерство оборони забезпечує розробку та контроль програм і політик запобігання самогубствам, а також впровадження заходів втручання та реагування на кризові ситуації з метою зменшення кількості самогубств серед військовослужбовців, цивільних осіб та членів їхніх сімей. Завданням Служби запобігання самогубствам Міністерства оборони (DSPO) є запровадження заходів щодо запобігання самогубствам серед військовослужбовців
VA – бездомні ветерани	Надає допомогу бездомним та вразливим ветеранам у пошуку житла, медичного обслуговування, послуг з працевлаштування та інших необхідних послуг. Ветерани, які не мають постійного житла або знаходяться під загрозою бездомності, можуть зателефонувати або відвідати місцевий центр охорони здоров'я Міністерства у справах ветеранів (VAMC) і звернутися за допомогою до координатора з питань бездомності
Національний центр ПТСР Міністерства у справах ветеранів	Надає інформацію та інструменти для фахівців з діагностики та лікування посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Національний центр з ПТСР Міністерства у справах ветеранів також надає ресурси та підтримку, щоб допомогти членам сім'ї та друзям розпізнати симптоми ПТСР та навчитися з ними справлятися.
Федеральна торгова Комісія	Захищає споживачів від шахрайства та інших зловживань, пов'язаних з військовим співтовариством. Федеральна торгова комісія (FTC) надає безкоштовні ресурси та поради через освітні програми та інформаційні кампанії, що допомагає військовослужбовцям, ветеранам та членам їхніх сімей приймати обґрунтовані рішення, щоб уникнути шахрайства та крадіжки особистих даних
Бюро з поліпшення ділової практики	Допомагає людям знайти надійні компанії та благодійні організації. Бюро з поліпшення ділової практики (BBB) — це некомерційна організація, яка має офіси по всій Північній Америці і має на меті зміцнити довіру до ринку шляхом оцінки компаній на основі їхньої надійності та ефективності, а також сприяння вирішенню скарг споживачів.
Американський Червоний Хрест	Надає допомогу в разі стихійних лих та підтримку людям, які переживають кризові ситуації, надає послуги з переливання крові, організовує освітні програми з питань здоров'я та безпеки з метою підготовки до надзвичайних ситуацій та реагування на них, а також надає послуги зв'язку в надзвичайних ситуаціях та інші послуги підтримки військових в медичних установах та ветеранам по всій країні
TRICARE	Забезпечує комплексне покриття для всіх учасників програми TRICARE, включаючи програми охорони здоров'я, спеціальні програми, рецептурні ліки та медичні програми. TRICARE — це державна програма медичного страхування для військовослужбовців, пенсіонерів та членів їхніх сімей
milConnect	Надає зручний портал самообслуговування, що дозволяє військовослужбовцям та бенефіціарам керувати своїми пільгами та даними. MilConnect забезпечує безпечний доступ до особистої та приватної інформації, що зберігається в системі повідомлення про права участі в програмі Міністерства оборони (DEERS).
Служба фінансового обліку оборони (DFAS)	Надає доступ до інформації про виплати та фінансові справи, включаючи виплати пораненим військовослужбовцям, військовослужбовцям та пенсіонерам, фінансову допомогу тощо. Служба фінансового обліку Міністерства оборони (DFAS) здійснює виплати всім військовослужбовцям, цивільним працівникам, пенсіонерам та ветеранам Міністерства оборони, а також основним підрядникам та постачальникам Міністерства оборони

Джерело: [15].

ння пільг ветеранів (VBA), яке відповідає за професійну реабілітацію та підтримку працевлаштування, Національний ресурсний довідник (NRD), який разом з Міністерством оборони (DoD) надає ветеранам інформацію про реабілітаційні ресурси та можливості. Розглянемо більш уважно функції окремих державних установ.

Міністерство у справах ветеранів США (VA). Міністерство забезпечує соціальний захист ветеранів військової служби, членів їхніх родин та осіб, що перебувають на їх утриманні. Міністерство є правонаступником Адміністрації з питань ветеранів США, утвореної у 1930 році.

Управління охорони здоров'я ветеранів (VHA) надає комплексні медичні послуги, включаючи фізичну медицину та реабілітацію, лікування психічного здоров'я стаціонарних пацієнтів, а також спеціалізовану допомогу при таких станах, як черепно-мозкові травми (TBI) та травми спинного мозку.

Управління пільг ветеранам армії США (VBA) здійснює нагляд за послугами професійної реабілітації та працевлаштування (VR&E), щоб допомогти ветеранам, які страждають від інвалідності, пов'язаною зі службою, знайти або зберегти роботу, розпочати власний бізнес або скористатися послугами, необхідними для самостійного життя.

Національний довідник ресурсів (NRD) здійснює координацію між Міністерством оборони та Міністерством у справах ветеранів і надає базу даних про програми та послуги, що підтримують одужання, реінтеграцію та повернення до суспільства військовослужбовців, ветеранів та їхніх сімей.

Міністерство оборони США (DoD) — це виконавчий департамент уряду, відповідальний за координацію та управління у сфері національної безпеки та військових справ.

Військова система охорони здоров'я (MHS) — це внутрішня система охорони здоров'я Міністерства оборони Сполучених Штатів, яка надає медичні послуги активним військовослужбовцям, резервістам, військовослужбовцям у відставці, а також членам сімей військовослужбовців Сполучених Штатів. [11] Завдання військової системи охорони здоров'я є складними та взаємопов'язаними. До них можна віднести такі як: забезпечення здоров'я 1,4 мільйона військовослужбовців та 331 000 резервістів, навчання та підготовка всього медичного персону, що перебуває на дійсній та резервній службі, для надання медичної допомоги з метою підтримки бойових сил по всьому світу, забезпечення належної медичної допомоги понад 9,5 мільйонам осіб, що перебувають на дійсній службі або у відставці та допомога їхнім сім'ям. Хоча Управління у справах ветеранів (VA) в основному керує послугами та довгостроковим доглядом, система військового здоров'я (MHS) також відповідає за охорону здоров'я військовослужбовців та їхніх сімей. Сюди входять такі програми, наприклад, як Програма координації реабілітації (RCP), яка підтримує поранених військовослужбовців та їхні сім'ї.

Інші агентства Міністерства оборони також пропонують різноманітні програми підтримки ветеранів, такі як Програма психологічної допомоги та послуги тимчасового догляду для членів сім'ї, які є опікунами. В таблиці 1 представлено інші органи державної влади та неурядові організації, що опікуються питаннями реабілітації у збройних силах США.

Чітка система реабілітації військовослужбовців та ветеранів армії США базується на усталеній законодавчій та нормативній базі. Серед законів, що стосуються реабілітації американських солдатів, є закони, що мають історичне значення. Таким є Закон про реабілітацію солдатів 1918 року та Закон 1944 року, який гарантує основні пільги ветеранам. Більш сучасні закони та програми, такі як Закон про реабілітацію ветеранів та зміну їх освіти 1980 року зосереджуються на професійній реабілітації та надають такі послуги, як консультування, освіта та допомога в пошуку роботи, щоб допомогти інвалідам-ветеранам знайти та зберегти роботу. Одним з найважливіших законів є Закон про права на працевлаштування та повторне працевлаштування безробітних військовослужбовців (USERRA), який захищає робочі місця військовослужбовців, які призвані на дійсну службу[12].

Основні законодавчі акти та програми в сфері реабілітації військовослужбовців США наступні:

Закон про реабілітацію ветеранів (1918). Це була перша федеральна програма, що забезпечила професійну реабілітацію інвалідів-ветеранів військової служби і заклала основу для майбутніх програм.

Закон G.I. (Закон про військову адаптацію 1944 року). Цей закон надав комплексні пільги, включаючи допомогу по безробіттю, допомогу на освіту та низькопроцентні кредити на придбання будинків, ферм та підприємств, щоб допомогти ветеранам перейти до цивільного життя.

Поправки 1980 року щодо реабілітації та освіти ветеранів до Закону G.I. У відповідності до цих поправок було переглянуто існуючі програми професійної реабілітації з метою надання комплексних послуг, що сприяють максимальній незалежності та працевлаштуванню ветеранів, які отримали інвалідність під час служби.

Професійна перепідготовка та працевлаштування ветеранів (VR&E) (Розділ 31) — це Програма Міністерства у справах ветеранів (VA), яка допомагає військовослужбовцям та ветеранам, які отримали інвалідність під час служби знайти відповідну роботу за допомогою таких послуг, як професійне навчання, освіта, допомога в написанні резюме та розвиток навичок пошуку роботи. Це програма, що надає різноманітні послуги ветеранам, які класифіковані Міністерством у справах ветеранів як інваліди та "позбавлені можливості працевлаштування". Ця програма містить в собі консультування, навчання, освіту та допомогу в працевлаштуванні.

Закон про права на працевлаштування та повторне працевлаштування у збройних силах (USERRA) захищає права на працевлаштування осіб, які добровільно або примусово залишили цивільну роботу для служби у збройних силах.

Програма реабілітаційної допомоги для військовослужбовців (ARCP) це програма для військовослужбовців, які потребують постійного медичного нагляду

та лікування під час фактичної служби, але не відповідають критеріям основної програми медичного обслуговування. Програма зосереджена на управлінні медичним обслуговуванням та підтримці військовослужбовців у переході до цивільного життя або переході до оцінки ступеня (групи) інвалідності.

Основною програмою американських збройних сил з медичної реабілітації військовослужбовців, які отримали поранення, захворіли або отримали серйозні травми і потребують складного догляду, є Програма реабілітаційного догляду військовослужбовців (ARCP), яка діє за підтримки 14 підрозділів реабілітації військовослужбовців (SRU) у військових установах. Основними складовими системи ARCP є наступні:

визначення первинної одиниці реабілітації військовослужбовців (SRU). Ці одиниці діють як військові підрозділи "на передовій", але їхнє єдине завдання — лікування та перевезення. Вони надають комплексну допомогу військовослужбовцям, стан здоров'я яких, за прогнозами, вимагатиме більше шести місяців реабілітаційного лікування.

визначення поняття "Тріада догляду". У рамках підрозділу реабілітації військовослужбовців (SRU) кожен військовослужбовець отримує підтримку від мультидисциплінарної команди, відомої як "тріада догляду", до складу якої входять керівник первинної медичної допомоги (лікар), керівник сестринського догляду та керівник команди.

комплексний план реабілітації (CRP). Тріада співпрацює з військовослужбовцем та його родиною для розробки індивідуального та динамічного комплексного плану відновлення (CRP). Відновлення. Реабілітація військовослужбовця відбувається за наступними напрямками:

1. Фізична реабілітація — управління медичним обслуговуванням, фізіотерапія та ерготерапія.

2. Емоційна реабілітація — підтримка поведінкового здоров'я, консультування та послуги з психічного здоров'я для таких випадків, як посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) та черепно-мозкова травма (ЧМТ).

3. Професійна реабілітація — програми навчання та підготовки на робочому місці для підготовки до повернення на військову службу або переходу до цивільного життя.

4. Соціальна, сімейна та духовна реабілітація — надання необхідних ресурсів та підтримки для сімей та опікунів, а також заходи для побудови соціальних відносин та особистої гнучкості[13].

В системі регулювання реабілітаційної діяльності США існують окремі програми, що не мають поки що аналогів в Україні. До таких програм ми можемо віднести наступні:

програма адаптивної реабілітації. Ця програма пропонує різноманітні спортивні та терапевтичні заходи (такі як силові тренування, йога, мистецтво, музика та каякінг) для поліпшення фізичного, психічного та емоційного здоров'я, що доповнює традиційну клінічну реабілітацію;

дистанційне медичне лікування (RM2). Ця програма надає індивідуальні терапевтичні послуги членам Національної гвардії та резерву, які страждають на менш складні та нежиттєзагрожуючі захворювання, що доз-

воляє їм отримувати лікування у своїх громадах навіть під час активної служби;

програма боротьби із зловживання наркотичними речовинами. Програма зловживання наркотичними речовинами (ASAP) надає послуги з профілактики, консультування та реабілітації для запобігання вживанню алкоголю та наркотиків військовослужбовцями та членам їх сімей[14];

співпраця з неприбутковими організаціями. Армія США також співпрацює з неприбутковими організаціями, такими як Проект поранених воїнів (Wounded Warrior Project), який надає програми швидкої допомоги з питань психічного здоров'я та здоров'я мозку (Мережа догляду за воїнами Warrior Care Network) для доповнення військової медичної допомоги.

ВИСНОВКИ

Ситуація в галузі охорони здоров'я та військові дії в Україні зробили надання реабілітаційних послуг громадянам нагальною потребою. Якщо раніше більшість пацієнтів у санаторіях та реабілітаційних центрах були громадянами віком від 55 до 70 років, то сьогодні цей вік значно зменшився. Це зниження віку поставило перед державною системою реабілітації нові завдання. Сьогодні важливо не тільки відновити рухові функції пацієнтів і забезпечити їх психічне здоров'я, але й повернути їх здоров'я до рівня, який дозволить їм працювати з максимальною продуктивністю протягом багатьох років.

Міністерство у справах ветеранів США є головним органом, відповідальним за військову реабілітацію у співпраці з іншими адміністративними структурами. Основними складовими цього агентства є Управління охорони здоров'я ветеранів, відповідальне за медичну та фізичну реабілітацію, Управління пільг ветеранів, яке відповідає за професійну реабілітацію та підтримку працевлаштування, Національний ресурсний довідник, який разом з Міністерством оборони надає ветеранам інформацію про реабілітаційні ресурси та можливості.

Важливим органом в сфері реабілітації в США є військова система охорони здоров'я (MHS) — це внутрішня система охорони здоров'я Міністерства оборони Сполучених Штатів. Ця програма забезпечує медичне обслуговування діючих військовослужбовців, резервістів, ветеранів та сімей військовослужбовців у Сполучених Штатах. Її завдання включають: забезпечення здоров'я діючих військовослужбовців та резервістів; навчання та освіту медичного персоналу, який служить у діючих військах та у резерві, для надання медичних послуг збройним силам по всьому світу; забезпечення належних медичних послуг діючим військовослужбовцям або тим, хто був звільнений зі служби; та підтримку їхніх сімей. Хоча Міністерство у справах ветеранів в першу чергу керує довгостроковими послугами та доглядом, Система військової охорони здоров'я також відповідає за здоров'я військовослужбовців, ветеранів та їхніх сімей.

Існує широкий спектр державних органів та інституцій, що є регуляторами реабілітаційної діяльності військовослужбовців в США. До них можна віднести такі як: Служба запобігання самогубствам (DSPO) VA — бездомні ветерани, Національний центр ПТСР Міністер-

ства у справах ветеранів, Федеральна торгова Комісія, Бюро з поліпшення ділової практики, Американський Червоний Хрест, TRICARE, milConnect, Служба фінансового обліку оборони (DFAS). В статті представлено функції цих установ та закладів в сфері надання реабілітаційних послуг різного виду.

В статті проаналізовано наступні основні законодавчі акти та програми в сфері реабілітації військовослужбовців США наступні: Закон про реабілітацію ветеранів (1918), Закон G.I. (Закон про військову адаптацію 1944 року), Поправки 1980 року щодо реабілітації та освіти ветеранів до Закону G.I., Програма професійної перепідготовки та працевлаштування ветеранів (VR&E) (Розділ 31), Закон про права на працевлаштування та повторне працевлаштування у збройних силах (USERRA), Програма реабілітаційної допомоги для військовослужбовців (ARCP).

Визначено, що Програма реабілітаційної допомоги для військовослужбовців (ARCP) це основна програма для військовослужбовців, які потребують постійного медичного нагляду та лікування під час фактичної служби, але не відповідають критеріям основної програми медичного обслуговування. Програма зосереджена на управлінні медичним обслуговуванням та підтримці військовослужбовців у переході до цивільного життя або переході до оцінки ступеня (групи) інвалідності. Вона також визначає види та форми реабілітації.

Представлено також програми спортивної реабілітації, програма дистанційної медичної допомоги, програма боротьби із зловживання наркотичними речовинами та окремі форми співпраці з неприбутковими організаціями.

Література:

1. В Україні постійно зростає кількість осіб з інвалідністю. Департамент соціальної та ветеранської політики виконавчого органу Київської міської ради URL: <https://dsp.kyivcity.gov.ua/news/v-ukraini-postiino-zrostaie-kilkist-osib-z-invalidnistiu> (дата звернення: 01.11.2-25 р.).

2. Сазонець І.Л., Гессен А.Є., Яковлева-Мельник Н.Г. Рівні корпоративної соціальної відповідальності вітчизняних корпорацій під час військових дій. Інвестиції: практика та досвід. 2025. № 9. С. 34—38.

3. Бурачик А. І. и Ильченко А. О. Вдосконалення системи державного регулювання медичної допомоги учасникам бойових дій в контекст військово-медичної доктрини України. Стратегія і тактика державного управління 2018, № 1-2, с. 79—84.

4. Бурачик А.І. Стратегічні пріоритети нової політики ЮНІСЕФ в сфері інклюзії. Теоретико-прикладні аспекти розвитку туризму та гостинності в умовах міжнародної економічної інтеграції: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 29 трав. 2025 р.). Дніпро: ВВПЗ "Дніпровський гуманітарний університет", 2025. С. 8—10.

5. Вівсяник О.М., Сазонець І.Л. Забезпечення національної безпеки на основі співпраці з НАТО та нові форми підготовки військових медиків. Реформування процесів публічного управління в сфері освіти та науки України у глобалізаційному та інформаційному суспільстві: матеріали III міжнародної науково-практичної

конференції (29 жовтня 2021 року) Переяслав, 2021. С. 43—52.

6. Ханіна О.І. Принципи та систематизація волонтерства і його вплив на функціонування держави в умовах воєнного стану. Інвестиції: практика та досвід. 2023, № 23. С. 138—144.

7. Ханіна О.І. Становлення та складові державного регулювання волонтерської діяльності в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2023, № 24. С. 188—193.

8. Сазонець, О. М., Гессен, А. Є., Яковлева-Мельник Н.Г., Седлецка, О. В. Фінансування безбар'єрності та ініціативи органів влади в сфері інклюзії. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 4. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/dy/article/view/6146/6218> (дата звернення: 25.04.2025 р.).

9. Баб'як О.В. Державне управління процесами профілактики та реабілітації в період воєнного стану. Інвестиції: практика та досвід. 2023. № 11. С. 148—156.

10. Баб'як О.В. Принципи державного управління системою реабілітації осіб з інвалідністю в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2025. № 10. С. 216—220.

11. Richard A. Best, Jr. Military Medical Care Services: Questions and Answers. URL: <https://sgp.fas.org/crs/misc/IB93103.pdf> (дата звернення: 30.10.2025 р.).

12. History of the GI Bill. URL: <https://www.mynavyhr.navy.mil/Career-Management/Education/GI-Bill/GI-Bill-History/#:~:text=The%201944%20Serviceman's%20Readjustment%20Act,based%20on%20the%20GI%20Bill> (дата звернення: 30.10.2025 р.).

13. Army Recovery Care Program (ARCP) (formerly known as Warrior Care and Transition Program). URL: [https://myarmybenefits.us.army.mil/Benefit-Library/Federal-Benefits/Army-Recovery-Care-Program-\(ARCP\)-\(formerly-known-as-Warrior-Care-and-Transition-Program\)?serv=122#:~:text=When%20a%20Soldier%20enters%20the,Recovery%20Care%20Coordination](https://myarmybenefits.us.army.mil/Benefit-Library/Federal-Benefits/Army-Recovery-Care-Program-(ARCP)-(formerly-known-as-Warrior-Care-and-Transition-Program)?serv=122#:~:text=When%20a%20Soldier%20enters%20the,Recovery%20Care%20Coordination) (дата звернення: 30.10.2025 р.).

14. Military Rehab Centers for Addiction Treatment. URL: <https://rehab.com/rehab-options/military/> (дата звернення: 30.10.2025 р.).

15. National Resource Directory (NRD). URL: <https://nrd.gov/> (дата звернення: 30.10.2025 р.).

References:

1. Department of Social and Veteran Policy (2025), "The number of people with disabilities is constantly growing in Ukraine", available at: <https://dsp.kyivcity.gov.ua/news/v-ukraini-postiino-zrostaie-kilkist-osib-z-invalidnistiu> (Accessed 01.11.2025).

2. Sazonets', I.L., Hessen, A.Ye. and Yakovleva-Mel'nyk, N.H. (2025), "Levels of corporate social responsibility of domestic corporations during military operations", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 9, pp. 34—38.

3. Burachyk, A. I. and Yl'chenko, A. O. (2018), "Improving the system of state regulation of medical care for combatants in the context of the military-medical doctrine of Ukraine", *Strateiia i taktyka derzhavnoho upravlinnia*, vol. 1—2, pp. 79—84.

4. Burachyk, A.I. (2025), "Strategic priorities of the new UNICEF policy in the field of inclusion", *Teoretyko-prykladni aspekty rozvytku turyzmu ta hostynnosti v*

umovakh mizhnarodnoi ekonomichnoi intehtatsii: mater. Vseukr. nauk.-prakt. konf. [Theoretical and applied aspects of tourism and hospitality development in the context of international economic integration: materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference], VNPZ "Dniprovs'kyj humanitarnyj universytet", Dnipro, Ukraine, pp. 8—10.

5. Vivsiannyk, O.M. and Sazonets', I.L. (2021), "Ensuring national security based on cooperation with NATO and new forms of training of military doctors", *Reformuvannia protsesiv publicnoho upravlinnia v sferi osvity ta nauky Ukrainy u hlobalizatsijnomu ta informatsijnomu suspil'stvi: materialy III mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii [Reforming public administration processes in the field of education and science of Ukraine in a globalizing and information society: materials of the III international scientific-practical conference]*, Pereiaslav, Ukraine, pp. 43—52.

6. Khanina, O.I. (2023), "The principles and systematisation of volunteering and its impact on the functioning of the state under the conditions of marital state", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 23, pp. 138—144.

7. Khanina, O.I. (2023), "Establishment and components of state regulation of volunteer activities in Ukraine", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 24, pp. 188—194.

8. Sazonets', O.M. Hessen, A.Ye. Yakovleva-Mel'nyk N.H. and Sedlets'ka, O.V. (2025), "Funding for barrier-free access and government initiatives in the field of inclusion", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 4, available at: <https://www.nauka.com.ua/index.php/dy/article/view/6146/6218> (Accessed 25.04.2025 r.).

9. Bab'iak, O.V. (2023), "State management of prevention and rehabilitation processes during martial law", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 11, pp. 148—156.

10. Bab'iak, O.V. (2025), "Principles of state management of the rehabilitation system for people with disabilities in Ukraine", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 10, pp. 216—220.

11. Best, R. A. Jr. (2005), "Military Medical Care Services: Questions and Answers", available at: <https://sgp.fas.org/crs/misc/IB93103.pdf> (Accessed 30.10.2025).

12. MyNavy HR (2025), "History of the GI Bill", available at: <https://www.mynavyhr.navy.mil/Career-Management/Education/GI-Bill/GI-Bill-History/#:~:text=The%201944%20Serviceman's%20Readjustment%20Act,based%20on%20the%20GI%20Bill>. (Accessed 30.10.2025 r.).

13. MyArmyBenefits (2025), "Army Recovery Care Program (ARCP) (formerly known as Warrior Care and Transition Program)", available at: [https://myarmybenefits.us.army.mil/Benefit-Library/Federal-Benefits/Army-Recovery-Care-Program-\(ARCP\)-\(formerly-known-as-Warrior-Care-and-Transition-Program\)?serv=122#:~:text=When%20a%20Soldier%20enters%20the,Recovery%20Care%20Coordination](https://myarmybenefits.us.army.mil/Benefit-Library/Federal-Benefits/Army-Recovery-Care-Program-(ARCP)-(formerly-known-as-Warrior-Care-and-Transition-Program)?serv=122#:~:text=When%20a%20Soldier%20enters%20the,Recovery%20Care%20Coordination) (Accessed 30.10.2025).

14. Military Rehab Centers for Addiction Treatment (2025), available at: <https://rehab.com/rehab-options/military/> (Accessed 30.10.2025).

15. National Resource Directory (NRD) (2025), available at: <https://nrd.gov/> (Accessed 30.10.2025).

Стаття надійшла до редакції 02.11.2025 р.